

**Dr. ÓRI Péter, a Népeségtudományi Kutató Intézet
tudományos főmunkatársa
– PAKOT Levente, a Népeségtudományi Kutató Intézet
tudományos főmunkatársa**

Az anyakönyvi bejegyzéstől a demográfiai mikroadatbázisig

Történeti demográfiai kirándulásra, tudományos kalandra invitálta hallgatóságát az előadó: elveszett, elfelejtett, levéltárakban lappangó források újrafelfedezésére. A hely szelleméhez igazodva az egyházi összeírásokról ejtett szót, a történeti demográfus megközelítésében. „Eltűnt”, méghozzá kétszeresen is eltűnt források az egyházi anyakönyvek, felfedezésük a német családtörténeti kutatások során került előtérbe (a 20. században a két világháború között), később felkarolta a francia „Annales” történetírói iskola.

Magyarországon Andorka Rudolf volt a kezdeményezője „A családrekonstrukciós vizsgálat módszerei” című kötetével. Adott település adott időszakának összes anyakönyvi bejegyzésének kicédulázását jelenti, nem nominatív feldolgozással, családlapok összeállításával. Ezek alapján családtörténetek rekonstruálhatók, majd megállapítható a tudatos születéskorlátozás kezdete.

Andorka Rudolf eredményei között említhető annak megállapítása, hogy az Ormánságban, Baranyában, a Sárközben a 18. század végén jelentős a népességsökkenés, a modernizációtól függetlenül megkezdődik a születéscsökkenés, amely nem köthető felekezethez. A csökkenés okát nehéz eldönteni. A családrekonstrukciós módszer nagy társadalomelméleti paradigmákhoz kötődött (a modernizáció, az urbanizáció következményeinek tekinti, egyéni játéktérre nem hagy lehetőséget).

A lehetséges megoldások között szerepelnek a longitudinális vizsgálatok, minél nagyobb adatbázisok létrehozása. A demográfiai változásokat minél több változó segítségével próbálják leírni. Forrásként az anyakönyvek és a népesség-regiszterek szerepelnek. A hagyományos demográfiai vizsgálatokkal szemben az eseménytörténeti elemzés a bekövetkezés kockázatát, a változások közötti idő hosszát vizsgálja, egyben figyelmet fordít az egyéni szintű döntésekre. Folyamatos népesség-regiszterek Magyarországon csak elszórtan vannak (Zsámbékon például rendelkezésre áll az 1795 és 1867 közötti évekre), az anyakönyvek viszont elérhetőek. További adatforrást képviselnek az Andorka-kutatások nyomán előállított családlapok (elérhetőek a TÁRKI könyvtárában).